

ÉS MÉGSEM VÉLETLEN

REGÉNY

ÍRTA
SURÁNYI MIKLÓS

I.

Benedek drámaíró a színházba igyekezett. Lassan, tétován, kelleetlenül lépkedett a Kossuth Lajos-utcában s arra gondolt, hogy tegnap nagy ügyetlenség volt ott nem hagyni a kártyaasztalt az első ezer pengő veszteség után. Hiába, a szerencsét nem lehet erőszakolni. Szerencse... véletlen... buta, vak, kegyetlen sors... hiába, a kártyában nincs rendszer, nincs logika, nincsenek lélektani törvények... legfeljebb statisztikai megfigyelések tehetők... utólag, de abból semmi haszon. A szerencsejáték nem élet, hanem... talán matematika... vagy mi, nem is érdemes foglalkozni vele.

Néhány ismerős köszöntötte, valaki meg is akart állni, hogy beszélgetésbe elegyedjék vele, de ő hűvös, sietős kalapemeléssel jelezte, hogy most más dolga van. Határozottan bosszantotta a tegnapi veszteség.

A Körút sarkán eszébe jutott, hogy a színházban ma Várossyékkel találkozik, akiknek megígérte, hogy előadás után a társaságukban fog vacsorázni. Ez is elkedvetlenítette. Most rossz hangulatban van és bosszantja, hogy az öreg Várossyné valósággal kiszemelte őt jövődöbeli vejének. Neki pedig a hosszú, sápadt, sovány és rekedthangú Várossy Lenke egy cseppet sem tetszik. (Tegnap, ha negyed egykor felkel, ötezer pengő nyereséggel zárja a napot, de ő lusta volt felkelni és ez a pillanatnyi lomhaság még másik ötezer pengőjébe került.)

Mégis elment a színházba. Várossyék páholyában még senki sem mutatkozott. Várossyék elkéstek. Az első felvonás közepén lihegve jött a nagyobbik Várossy-fiú, hogy baj van, baleset történt, apa a lépcsőházban megbotlott és kificamította a bokáját. A család otthon maradt.

Benedek Gábor mélyen sajnálkozott és az első felvonás után otthagyta az előadást. Visszaballagott a Kossuth Lajos-utca felé. Egy pillanatig úgy érezte, hogy el kell mennie a klubjába és vissza kell nyernie az ötezer pengőt. De útközben találkozott Szinay Gyula képviselővel s az közölte vele, hogy a klubban ma nincs játék. Szinayt szívből utálta s megvetette... A notórius kártyás megjegyezte:

- Csak éjfél után jön el az ezredes, aki revancheot ígért neked.

- Akkor elengedem neki - felelt Benedek fanyarul - fáradt vagyok és különben is...

Hirtelen megvillant az agyában az az elhatározás, hogy többé nem játszik. Őrülség az egész. Ő nem született kártyásnak. Ő munkás, komoly, szolid és takarékos ember s amellet a hivatása is olyan, hogy nem tűri a felesleges idegfáradalmakat. Íróembernek koncentrálnia kell magát a saját fantáziájának izgalmaira s egyébként is méltatlan, hitvány, alávaló dolog az egész, a játék demoralizálja az embert, tönkreteszi az életet, kiöl az emberből minden magasabb ambíciót... példa rá ez az egész elzüllött Szinay.

- Kedves Gyulám - vágta ki hirtelen elszántsággal - közlöm veled s mondd meg barátainknak is, hogy többé nem játszom.

- Nem még a pénz után? - kérdezte a másik álmélkodva.

- Nem. Többet ér, ha dolgozom. Szervusz.

Szinte futva sietett haza. Bekapott néhány falat hideg húst és felhörpintett egy csésze teát.

- Most pedig dolgozni fogok - mondta magának csendes ujjongással afelett, hogy új életet kezd.

Benedek Gábor vagyonos veszprémi családból származott. Budapestre csak huszonkét éves korában jött, hogy szigorlatozzék. Ennek éppen tizenöt esztendeje. A szigorlattal még most is adós, ellenben négy-öt darabjának óriási sikere volt, a nevét külföldön is ismerik, arról van szó, hogy az idén az Akadémiába is bevásztják, szép, magas, szőke gavallér, finom és színes úri életet él, rengeteg pénzt keres, pedig a birtoka is szépen jövedelmez, de kissé túlságosan szereti a kártyát. Ezt is gavallérosan és előkelően csinálta, nem is mondhatja, hogy nagyon ráfizetett, de érezte, hogy munkaképességét és kedélyét veszedelem fenyegeti, ha nem hagyja abba. Az utóbbi időben kezdi únni a legényéletet is, valami különös, fájó, édes epedéssel vágyik a családi élet kényelmes és puha örömei után, s az édesanyja is sokszor írja neki, hogy a Benedek-családnak immáron ő az egyetlen és utolsó férfiivadéka...

Nekiült, hogy készülő drámájának megírja a második felvonását. A tekintete azonban egy aranszegélyű kartonlapra esett. Várossyék meghívója volt a Park-klubban rendezendő estélyükre.

- Igaz, az öreg úr kitörte a lábát. Illenék, hogy telefonon kérdezősködjem a hogyléte felől.

Kezébe vette a kagylót.

- Tizenöt-hetvennégyet kérem.

- Halló?

- Itt Benedek.

- Kicsoda?

- Benedek Gábor.

- Az író?

- Igen.

- Itt tizenöt-negyvennégy - felelte egy ezüstcsengésű édes női hang. - De nem baj, boldog vagyok, hogy hallom a hangját.

Gábor fülét kellemesen csiklandozták a lágy, hízelgő szavak.

- Ki beszél ott? - kérdezte nyájasan.

- Egy rajongója.

- Szabad a nevét?

- Felesleges. Maga úgysem ismer engem. De nekem kimondhatatlan gyönyörűségem telt az Udvari Színház legutóbbi ujdonságában.

Gábor egyszerre felmelegedett. Lehet, hogy az írók általában felmelegednek, ha valaki dicséri a műveiket. Benedek szívesen hallgatta az ismeretlen hölgy hódolatát és hosszú percekig beszélgetett vele telefonon. Amikor a hölgy elbúcsúzott tőle, megkérte, hogy legközelebb hívja fel, mert nem emlékszik arra, hogy valaha zengőbb, kifejezőbb, érdekesebb és lelkesebb női hangot hallott volna.

Így kezdődött el Benedek Gábor és Kutassy Klárka regénye. Télen, december hónap első napjaiban.

II.

Kutassy Klárka húsz esztendő volt, dunántúli kislány, Szombathely mellett volt kis birtoka az édesapjának, de Klárka diplomát akart szerezni magának s ezért lakott Pesten, egy nő-rokonának, Rickenburg Lujza cs. és kir. alapítványi hölgynek elegáns, somlóiúti villájában. Klárkának a somlóiúti villában kétszobás kis garzonlakása volt és Lujza néni bennhagyta a telefont a kis filozoftrina dolgozószobájában.

Gyönyörű, magas, karcsú, kék szemű és barna hajú leány volt Klárka, tele életkedvvel és vidámsággal és ambícióval. Egészséges volt a teste és a lelke, fáradhatatlan és játszi, kissé szeles és hetyke, mint egy fiú... És nagyon szerette a színházat és rajongott a drámaírókért. A szíve tele volt bátor és gyermekes ártatlansággal, de a nagy íróval való beszélgetés olyan izgalommal telítette meg az idegrendszerét, aminőt még sohasem tapasztalt.

Másnap újra elolvasta Benedek egy könyvét s az nagyon felforraltta a fantáziáját.

Bevallotta magának, hogy nagyon szeretné felhívni az írókat. De a következő pillanatban el is rémült erre a gondolatra. Nem. Ez túlságosan merész és frivol játék volna. Nyomban le is tett a szándékáról. De érezte, hogy valakinek el kell mondani az ő tegnapi kalandját.

Ebben a pillanatban látogatót jelentett be a szobaleány. Báró Rickenburg Andor huszárfőhadnagy, a császári és királyi alapítványi hölgy távoli rokona. A báró nagy, szőke kamasz volt, monoklis és sebhelyes arcú, elsőrangú úrlovas és vívóbajnok és nagyon szerelmes Klárka kék szemébe.

Ennek mondta el a tegnapi kalandját.

A báró elsápadt a megbotránkozástól.

- Provokálom a fickót - mondotta felháborodva.

- Miért? - kérdezte Klárka nevetve. - Én vagyok a hibás. Én kezdtem vele beszélgetni.

- De ő tiszteletlen volt.

- Azért, hogy szóba állott velem? Le kellett volna csapnia a kagylót?

- Felháborító - ismételte a huszár és a kardját csörgette dühében.

Klárka kacagott és megkérdezte Andort, hogy ezek után tisztességes leánynak tartja-e még őt?

A báró elérékenyedett. Megvallotta, hogy régóta szerelmes belé, és megkérte a kezét.

Klárkát nem lepte meg ez a fordulat. Már kisgyermek korában hallotta, hogy belőle báróné lesz, egy nagyon távoli rokonuk fiával házasítják össze, aki apátlan-anyátlan árva létére egy bécsi katonai nevelőintézetben tanult egész a monarchia összeomlásáig. Először a forradalmak idején látták egymást. Klárka akkor tizenkét esztendő volt, Andor tizenhét; akkor ment volna ki a frontra, de akkor már mindennek vége volt... Andor Bécsben maradt, két év múlva beállt a magyar hadseregbe s aztán újra többször találkoztak.

Klárkát tréfásan kis bárónénak szólították a családban és ő úgy érezte, hogy az ő sorsát a szülői hatalom végleg elintézte. Magánúton elvégezte a gimnáziumot s Budapesten érettségizett.

Ezekben a napokban Klárrika és az édesanyja Rickenburg Lujza, császári és királyi alapítványi hölgy vendége volt.

Lujza tante tizenöt éve él a Somlói-úton, egyemeletes kis úri villájában, hallos, hatszobás legénylakásban, mint emlegetni szokta, komornájával és szakácsnéjával, öreg macskáival, kutyájával és emlékeivel. Finom, okos, elmés, szabad szellemű, szép öreg kisasszony.

Aki ránézett, bizonyára azt hitte, hogy ez a vénlány egy nagy és szomorú regényt hordoz a lelkében. Szerelmi regényt, amelyben a hős és a hősnő nem lehettek egymásé, a hős eltűnt a hősnő életéből s Lujza tante sohasem ment férjhez. Olyan regényt, aminőt az élet komponál és nem a rossz regényírók. Lehet, hogy így volt, de voltaképpen senki sem tudta az igazságot. Lujza tante nem volt boldogtalan. Úgy látszik, a szenvedés lassan meghitt barátjává lett. Már harminc esztendősen elkezdte az öreg és rideg matróna szerepét játszani. Egyedül élt, egyedül utazott s önállóan vezette apró kis gazdaságát. Amúgy is gőgös, nyakas gentryleány volt, magyarul gondolkozó, franciául és németül olvasó, fiúsan nevelt, korán árvaságra jutott egyetlen sarja a familiának és vigasztalan fájdalomban, egyedülvalóságban és reménytelenségben megerősödött a lelke, mint egy tisztartónak, várkapitánynak vagy úrlovasnak. A családban rideg, szívtelen, önző és bolond aggszűznek csúfolták.

Most késő öregségében úgy készült a halálra, mint egy harcedzett veteránkatona. Pontos leltárt készített minden ingó és ingatlan vagyonáról. Aranyforintokban számította ki dunántúli földjének évi árendáját, a fundus instructus értékét, bútorainak, ruháinak, ékszereinek, értékpapírjainak, műkincseinek, csipkéinek árát. Egyetlen kínai porcellánfigura sem maradt ki a listából; ha Lujza néni meghal, közjegyzőnek, végrendeleti végrehajtónak, becsüsnek nem sok dolga akad. Minden rendben van, még a temetés, gyászistentisztelet és a sírbolt költsége is, az örökösnek semmi gondja sem lesz a boldogult emlékével.

Klárrika jelesen tette le az érettségit és a nagy esemény után a császári és királyi alapítványi hölgy behívta a szalonjába és ott egy öreg diványon maga mellé ültette az anyát és leányát.

És beszédet mondott:

- A családban, úgy-e, legendák keringenek a bolondos Lujza tantiról? No, ne mentegetődzetek, úgyis tudok mindent és megnyugtatlak benneteket, hogy egy cseppet sem fáj a fejem a sok ostoba beszéd miatt, melyek azt mondják, hogy a vagyonomat már el is testáltam egy alapítandó macskaárvaháznak, vagy hogy még életemben létesíteni fogok egy roppant menedékintézetet öreg kanárimadarak számára.

- De, ugyan, édes Lujza! - szólt közbe zavartan Klárrika anyja.

- Hagyd csak, édes húgom, - nevetett a császári és királyi alapítványi hölgy - tudom, hogy még rosszabbat is beszélnek rólam. Azt mondják, hogy az unokaöcsémhez, akivel el akarom vétetni a húgomat, gyengéd szálak fűznek.

- De az Istenért! - sikoltott fel Klárrika édesanyja és eltakarta az arcát.

Lujza tante jóízűen és harsányan nevetett.

- Szóra sem érdemes. Nem is erről akartam beszélni. Hanem a végrendeletemről.

- Ugyan, ráérsz még arra, édes Lujzám - suttogott sápadtan Klárrika mamája, de Klárrikának most, hogy erre visszagondol, az is eszébe jut, hogy a családban nagyon sokat beszéltek erről a végrendeletről. Mindenkinek az volt a sejtelme, hogy Lujza tante a vagyont unokaöccsére, Rickenburg Andor báróra hagyja. Ő tudta, hogy ez a kérdés szívdobogatóan érdekli szüleit és az Andor-féle házasság tervének is ez volt az alapja.

És arra is emlékszik, hogy az édesanyja arca vérvörösre lángolt, amikor Lujza néni közölte velük, hogy minden vagyonának egyetlen örököse ő lesz, Klárrika, igen, egyedül ő, ellenben...

- Ellenben? - kérdezték az izgalomtól majdnem elájulva mind a ketten.

- Ellenben van egy kívánságom. Klárrika elvégzi az egyetemet.

- Mit?

- A filozófiát. Azt akarom, hogy diplomája legyen. És addig, amíg oklevele nincs, nem szabad gondolni a férjhezmenésre.

Rögtön beleegyeztek.

Lujza néni még hozzátette:

- Én ugyan legjobban azt szeretném, ha sohasem menne férjhez.

- Soha! - jelentette ki Klárrika, akinek nagyon tetszett Lujza néni élete a maga egyedülvalóságában, függetlenségében és gögös elszigeteltségében.

De Lujza néni gúnyosan mosolygott.

- Soha? Látszik, hogy gyermek vagy. Eljön azonban az idő, amikor majd másként gondolkozol. Nem. Azt nem kívánom, hogy vénleány maradj. Menj férjhez. Ez a természet rendje. De...

- De?... - kérdezte Klárrika anyja, akiben erre a második kikötésre újra megfagyott a vér.

Lujza néni komoran folytatta:

- De semmi romantika. Semmi szerelem. Nem szeretem a szerelmi házasságokat. Férjhez fogsz menni, de a jövődöbelidet én választom meg.

- Igen.

- Igen. Sőt már meg is választottam.

Mind a ketten rémülten néztek rá.

- Ugyan!

- Andor lesz a férjed. De erről Andornak nem szabad tudni addig, amíg nincs meg a tanári diplomád.

Klárrika szíve nagyot dobbant erre a kijelentésre. Ő már régen beleegyezett ebbe a házasságba. De akkor, ott, abban az ünnepélyes pillanatban elsírta magát és csak annyit tudott kiszorítani reszkető ajkai közül:

- Ahogy akarjátok.

Így intézték el Klárrika sorsát az érettségi után s ő azóta itt lakik a Lujza tante szép kis villájában.

...Ez most hirtelen mind végigvillant Klárrika agyában s csak az okozott fejtörést neki, vajjon Lujza néni tudtával, vagy pedig csak a féltékenység izgalmaiban tette-e a fiú azt a kijelentést.

Zavartan nevetett.

- Elfelejtí, hogy én még iskolába járok?

A főhadnagy zord arccal válaszolt:

- De nem tűröm tovább. Maga az én menyasszonyom és nem engedhetem meg, hogy az egyetemen éretlen tacsókókkal pajtáskodjék. És azt sem tűröm...

Klárának elszorult a szíve. Most Benedekről lesz szó! Így is történt. Andor kijelentette, hogy reméli, véget vet ennek a frivol játéknak.

Klárika mehökkent. Andornak igaza van. Ő Andor menyasszonya és lehetetlen az, hogy ő ismeretlen urakkal telefonon diskurálgasson. Elhatározta magában, hogy ha Benedek még egyszer jelentkezik, megmondja neki, hogy ő menyasszony és nincs kedve ilyen léha kalandokra.

És ezt nyomban meg is ígérte vőlegényének.

- Komolyan szakít azzal a fickóval? - kérdezte a hadnagy tragikus páthosszal.

- Ha mondom...

- Akkor tekintsük meg nem történtnek a dolgot - jelentette ki Andor nagylelkűen.

Klárika megnyugodott. Csak azt kérdezte még:

- A tante is tudja?

- Mit?

- Hogy maga megkérte a kezemet.

Andor elpirult.

- Még nem szóltam neki.

Klárának újra hirtelen jókedve támadt. Elmondta, hogy Lujza tante ragaszkodik a diplomához.

- Mennyi van még hátra?

- Még három év.

- Az egy örökkévalóság.

- Ami alatt maga kapitány lehet.

- Az nem. Ahhoz négy esztendő kell.

Klárika nevetett s azt ajánlotta, hogy addig is tartsák tiszteletben egymás titkát.

- Mit? - kérdezte a báró elképedve.

- Azt, hogy én telefonon beszéltem Benedek Gáborral.

- És?

- És hogy maga szerelmes belém.

- Jó.

A báró elköszönt és Klárika elhatározta, hogy többé nem telefonál.

Ekkor megszólalt a készülék csengője.

- Halló?

- Itt Benedek...

Klárka elpirult és zavartan köszönt. Pillanatokig szóhoz sem tudott jutni. Eszébe jutott, hogy mi lett volna, ha az író egy perccel előbb hívja fel, csak egyetlen perccel előbb, amikor még Andor a szobájában volt?... Ettől elállott a szíve dobogása...

...Ez december vége felé történt, valamivel karácsony előtt.

III.

Igy folytatódott a különös kaland, amelybe Klárka is, Benedek is lassan-lassan süppedtek bele, mint egy langyos és illatos fürdőbe, eleinte véletlenségből, aztán tréfás szórakozásból, végül a megszokás és az idegek csökönnyösen vissza-visszatérő izgalom-éhségéből, amely ellenállhatatlanul követelte a maga napról-napra való kielégítését.

Klárka nem mondta meg a nevét. Azt hazudta, hogy asszony, magányosan él és már sok csalódáson esett át. Játszott. Gyermekes fantáziája elszórakozott egy saját maga által kitalált szerepben, amelybe később valósággal beleélte magát. Két ember életét élte. Az egyik nappal kis, bohó, tréfás, de szorgalmas és törekvő diákkisasszony volt, a másik késő este és éjjel, nagyvilági dáma - telefonon keresztül, egy nagy író muzsája, égi szeretője, mint Dante halhatatlan választottja Beatrice, aki kezén fogva vezeti őt az égi világok álomútjain.

Csakhamar úgy hozzátartozott Klára életéhez a mindennap való telefonálás, amint a gyermeknek a játék, a szerelmesnek a csók, a művésznek a taps, a katonának a háború... s úgy látszik, Benedek is valami enyhe, de titokzatos és rendkívüli szenzációt talált az éjjeli telefonozgatásokban, mert mindig bőven és elragadtatással és szinte izzó érdeklődéssel ömlött belőle a szó, a bók, a kíváncsiszkodás és a könnyörgés, hogy Klára vesse le inkognitóját és adjon alkalmat az ismerkedésre.

Klára ilyenkor mindig szívdobogást kapott és alig tudta belesúgni a telefonba:

- Majd egyszer. Mert még lehetetlen. Talán jobb így. Legyek én magának láthatatlan és megfoghatatlan és elérhetetlen. Az ismeretlen, aki oly közel van, mint a levegő, amelyet belelélekzik. Aki elkíséri magát és szőnyeget terít a lábai elé és hóna alá karol, ha elfárad. Aki eleped magáért és meghal a szomjúságtól és elég abban a gyönyörűségben, hogy mindig holnapra tartogatja magát... Majd holnap. Addig maradjak én magának a túlvilági szeretője.

Hónapokon keresztül folyt ez a játék s ők ketten oly közel jutottak egymáshoz, mint ahogy nem símulhat össze soha két ember, akik szemtől-szembe látják egymást. Az író elmondta neki terveit, álmait, szenvedéseit és örömeit. Őszintén és meghatottan búgtak a szavak a telefonban is. Klára úgy érezte, hogy legtitkosabb érzéseit is meg kell gyónnia barátjának. Oly könnyű is volt ez így - ismeretlen összeolvadásban és oly szép, oly tiszta, oly művészi és oly kimondhatatlanul izgalmas; tiszta szellemek módjára az étheren keresztül ölekezni, a lelküket egymásba ömlesztetni, láthatatlan őrangyalok módjára egymást támogatni és elmerülni a szavak zenéjében, ebben az egyetlen érzéki valóságban, amelybe belekapaszkodhattak.

A férfi azonban sokszor panaszkodott is, hogy ez a misztikus és szinte transzcendentális élmény elveszi a kedvét minden reális szépségétől az életnek. Hogy örökké nyugtalan és reszketve keresi az alkalmat, hogy a véletlen az ő imaginárius szerelmét egyszer a maga testi valóságában is eléje hozza. Hogy minden asszonyt lázas kíváncsisággal kémlel, minden hangot fájdalmas érdeklődéssel figyel, minden szóban reminiscenciákat kutat és az élete egyetlen súlyos, már-már elviselhetetlenné váló töprengéssé változott: ki az, akit ő ily túlvilági szerelemmel szeret?

- Szeret? - kérdezte Klára tréfás enyelgéssel.

- Szeretem.

- Hiszen sohasem látott.

- De érzem magát.

- Nem is tudja ki vagyok.
- Asszony. Hang. Érzés. Szerelem.
- Mit gondol, én is szeretem magát?
- Szeret.

Klára szinte megfulladt az izgalomtól. Letette a kagylót. Néhány perc múlva újra felhívta Benedeket.

- Tudtam, - mondta nyugodtan a férfi.
- Csak azt akartam mondani, hogy én is szeretem magát.
- Drága...

- Igen, de nekem könnyű. Én tudom, hogy kit szeretek. Látom az utcán érdekes, okos, férfias, de gyöngéd és szomorú arcát, törekeny, finom, de energikus alakját... de maga...

- Asszonyom, ha tudná, mennyire ismerem magát! Arra, hogy szép-e, fiatal-e, kívánatos-e, nem vagyok kíváncsi. A férfi bizonyos korban és bizonyos számú tapasztalatok után betelt az asszonyok érzéki értékével. Egy asszonyt nem a saját egyénisége teszi széppé és kívánatossá, hanem azok az illúziók, amelyekkel a férfi felruházza. Azok a fantasztikus feltevések, a meglátásnak azok az autoszuggesztív elképzelései, amelyek a férfi fantáziájából áradnak az asszonyra. Egy életen keresztül kialakult vágyaink egyszerre csak megteremtik maguknak az asszonyt, akiben összehalmozák mindazt a tulajdonságot, amelyre vágyakozunk. Igen, az asszonyt a férfi fantáziája teremti meg s nincs igazi szerelem, csak, amely a férfinak ebből a tudattalan alkotóerejéből született. Igaza van a bibliának: az asszony a férfi oldalbordájából vétetett.

Klára ijedten és szédülve tartotta fülénél a kagylót. Szeretett volna kiáltani és sírni és ujjongani, mert arra gondolt, hogy ő testileg is szép, és ez olyan ajándék lesz a szerelmes embernek, amire az nincs is elkészülve. Ezzel a gondolattal még játszani akart és azért azt kérdezte:

- De ha öreg vagyok?
- Eh, mit, öregség! Mi az? Születésnapok száma, kalendárium, anyakönyvi adat... mit tartozik az a szerelemhez? Mi köze annak a boldogsághoz? Az esze, a szíve, a fantáziája, a szerelme erős és üde. A közöttünk és bennünk kialakult illúziók pirosak és frissek. És ha öreg volna? Hát nem volna abban valami rendkívüli, lélektikkasztó, esztelen szokatlanság?... Egy szép öregasszony...

Klára felsikoltott.

- Nem igaz. Nem vagyok öreg. Isten velem. Majd holnap.

A szobában finom árnyékok imbolyogtak a bútorokon. Estefelé. A fehér függöny élesen rajzolódt ki a sötétkék tapéta háttéréből. A kályhában néha roppant egyet a gyantás fatuskó. Csend volt és ebben a csendben Klára tovább hallotta barátja vibráló hangját.

- Szép öregasszony...

IV.

Husvét előtt Lujza néni megbetegedett. A betegágyban olyan halálfélelem vett rajta erőt, hogy maga köré gyűjtötte rokonait s elbúcsúzott tőlük.

- Mielőtt meghalok, azt akarom, hogy Klárrika és Andor férj és feleség legyenek - jelentette ki a család meglepetésére.

A rokonok sírtak s úgy néztek Klárikára, mint a halálra ítéltre, akit most indítanak útnak a siralomház felé. De titokban mélységesen irigyelték Klárit, mert a házasság egyúttal azt is jelentette, hogy Lujza néni még életében beülteti a fiatalokat a Rickenburg-vagyon birtokába.

Mindenki meg volt hatva, de senki sem gondolta, hogy Klárrika ezalatt csakugyan úgy érzi magát, mint akit a vesztőhelyre visznek.

Este, mikor magára maradt, felhívta Benedeket, hogy elbúcsúzzék tőle. Az író nem volt otthon. Leült tehát és hosszú levelet írt neki. Megköszönte, hogy hónapokon keresztül kedves és hűséges barátja volt, megírta, hogy ő nem asszony, hanem húszesztendő leány, Klárikának hívják, de megírta azt is, hogy ő most férjhez megy, ennél fogva be kell szüntetni a telefonon való ismeretségüket. Kérte, hogy ne válaszoljon, nem akarja látni, nem írja meg sem azt, hogy hol lakik, sem azt, hogy ki lesz a férje, legyen ez az égiek titka, az égieké, akik a világ legtisztább és legszebb szerelmének voltak a tanui.

A levelet másnap elküldötte Benedeknek, a telefont pedig kikapcsolta.

Vége van.

Klárrika néhány napig keservesen sírt az ő szertefoszlott telefonszerelme után. Hazautazott a szüleihez és az esküvőre készült. Andor minden szombaton meglátogatta és vele töltötte a vasárnapot. Klárrika húszesztendő volt és a lelke nem volt fogékony a tragédiák iránt; az új helyzetbe beletörődött és már úgy érezte, hogy a nagy író szerelme csak egy szép álom volt, amiért örökké hálás lesz a sorsnak, de Andor szerelme maga a valóság, az élet, amely meghozza neki a boldogságot. Most már csak azt sajnálta, hogy azon a végzetes napon megírta Benedeknek a nevét, hogy leleplezte és kiszolgáltatta magát egy idegen embernek, aki talán még vissza is él ezzel az őszinteséggel.

Benedekről csak keveset hallott. Április közepén azt olvasta róla az ujságokban, hogy a nagy író az Udvari Színházról visszavonta benyújtott darabját. Nagy sajnálkozás és mindenféle furcsa kommentárok és találgatások a színházi lapok hasábjain. Az író állítólag elkedvetlenedett; kedélybeteg lett; külföldi utazásra készül. Az egész ország aggódik az egészségéért. És más effélék, amik a szegény Klárrika lelkét is aggodalomba ejtették. Hát mindennek ő volna az oka? Klárrika titokban sokszor megsajnálta, hogy oly kegyetlen volt a nagy íróval szemben.

Április végén azonban új hírek jöttek Benedek felől. A színházi lapok megírták, hogy a kitűnő szerző két hét alatt új darabot írt, a színház felvonásról-felvonásra kapta ki kezéből a kéziratot, mert még május közepén, szezonzárás előtt be szeretné mutatni a kis remekművet. Az új darab címe: És mégsem véletlen!... Furcsa, izgató és titokzatos cím. A darab tárgya, témája és technikája is az. A befentesek már egyetmást tudnak a meséből. Arról van szó, hogy egy férfi és egy nő a maguk akaratán kívül megismerkednek egymással, mégpedig telefonon keresztül, egy hibás kapcsolás véletlenéből. Mindegyikük eszeveszett szerelemre lobban... De... És itt jön az igazi költői szenzáció, amely modernségében felülmúlja az összes eddigi olasz és

francia kísérleteket. A két szerelmes ugyanis a valóságban is összetalálkozik, elkapja őket a szenvedély forgószele, összeházasodnak és aztán... aztán meggyüölölik egymást.

Klárka nem akart hinni szemének. Hát lehetséges ez? Benedek elárulta őt. Benedek számára ő nem volt egyéb, mint téma, amelyet kiélt, feldolgozott, színpadra vitt és sikert aratott vele. Üzleti célra használta fel őt, igen, önző, cinikus, lelketlen író módjára, aki az égi és földi dolgokat, a hajnalt, a tavaszt, a mennyet és a poklot, a legszentebb érzéseket, a szerelmeket, a szívet és az emberi lelket úgy méri ki, mint a fűszeres a borsot, a szabó a posztót, a mészáros a húst. Az ilyen embertől kitellik minden; az ilyen ember piacra viszi legszentebb titkát és máglyára dobja legdrágább ereklyéit is; ez az ember nem riad vissza attól sem, hogy élve felboncolja azt a szívet, amely ő érette dobog, és közprédára állítja ki azt a szemérmes és szerelmes lelket, amely érte, egyedül érte és a szerelméért levetkőzött neki.

Alig tudta tovább olvasni a tudósítást.

...És meggyüölöttek egymást!...

Mi ez? Hát Benedek meggyüölötte őt? Miért? Talán a szakítás által okozott fájdalom okozta ezt a gyűlöletet? Ez még némileg enyhítené a bűnét, mert ez azt mutatná, hogy ő is igazán és mélyen érezte a szenvedély szépségét és boldogságát. De úgy látszik, a darabban nem erről van szó.

A tudósítás megmagyarázza az érzelemváltozás motívumait is.

A férfi, amikor igazán szerelmes lett az élő, a megismert, a gyönyörű, a végzetszerűleg neki rendelt leányba, elkezd gyanakodni: hát ez olyan könnyen szokott véletlen ismeretségeket kötni, ez olyan léhán és vakon és meggondolatlanul szokta magát átadni az első alkalomnak, amely szerelmi izgalmakat ígér? Nagyon finom és modern gondolat: a férfi féltékeny lesz saját magára, mert úgy érzi, hogy a leány már megcsalta őt, mielőtt megismerte volna. - De vele csalta meg - mondhatná valaki. Igen ám, de ez egyre megy. Az csak véletlen, hogy a telefonszerelem és az igazi, az életszerelem tárgya egy és ugyanaz a személy. Ez lehetett volna ellenkezőleg is. Az első ember, akivel megcsaltál, véletlenül én voltam magam, - mindenki meghökken erre a mondásra a harmadik felvonás közepén, mert sok ember mondhatná ezt a szeretőjének, csak nem tudja így megfogalmazni. És sok ember lelkében ébred fel a féltékenységek éppen amiatt, hogy visszagondol, hogyan kezdődött el az ő szerelme azzal, akinek a hűsége, a tisztasága, a jellemereje, a megközelíthetlensége, a lelki szolidaritása most életkérdés a számára.

Klárát a darab tendenciája is kétségbeejtette. Az író léha, frivol kalandorléleknek tartja őt, akinek csak inteni kellett volna és elbukik, aki maga kereste az alkalmat, hogy kiélje erkölcstelen, hitvány hajlamait, aki lelkileg már megcsalta azt, akit később testileg is szeret... Klára megdöbbsent... eliszonyodott, mert arra gondolt, hogy mennyivel inkább érezhetné ezt Andor, a vőlegénye, aki ellen csakugyan vétkezett, akit csakugyan megcsalt, mert tilalma ellenére hónapokig folytatta telefonbeszélgetéseit Benedek Gáborral...

Klára úgy érezte, hogy katasztrófa fenyegeti mindkettőjük sorsát. Andor is bizonyára olvassa az ismertetéseket és ekkor...

Klára szívdobogva várta a szombatot, amikor Andorral találkozni fog. Andor szombaton nem jött. Este távirat érkezett, amelyben kimentette magát.

...»Halaszthatatlan ügyek miatt ma lehetetlen, remélem holnap reggeli vonattal ott leszek.«

- Párbaj! - sikoltott fel Klárka és aznap éjjel nem tudta lehúyni a szemét.

Egész éjjel ébren vizionált. Látta a küzdő feleket, akik vérszomjasan kaszabolják egymást. Irtózatos volt. Benedek már egész kimerülten védekezett a báró csapásai ellen. Leroskadt; a homlokából, a nyakából és a szíve tájáról patakzott a vér. Halálsápadt volt és egyszerre csak lehúnyta a szemét. Végigterült a földön és a báró a mozdulatlan embert még ott halálos alélt-ságában is kegyetlenül szurkálta a kardja hegyével.

Klárrika kiugrott az ágyból. Egész testében reszketett. És a legborzasztóbb az volt, hogy meg kellett vallania saját maga előtt: az egész rémlátás alatt nem Andorért, hanem az íróért reszketett.

Másnap Andor megérkezett.

- Négyszemközt akarok magával beszélni - ez volt az első szava Klárikához és a leány remegve várta a tragédiát.

A báró szomorúan és gyengéden mosolygott.

- Majdnem rosszat gondoltam magáról, Klárrika. Bocsásson meg.

Klárrika csodálkozva nézett a báró szemébe.

- Mi történt?

- Megnéztem Benedek darabját...

- És? - kérdezte a leány szívdobogva.

- És provokáltattam.

- Megverekedtek?

- Nem - nevetett a báró. - Benedek bocsánatot kért.

- Gyáva volt? - kérdezte a leány aggodalmasan és érezte, hogy el fog ájulni, ha Andor igen-nel felel.

A báró azonban nagyon ünnepélyes arcot vágott és meghatott hangon válaszolt:

- Nem. Felajánlott minden elégtételt. Kijelentette segédeim előtt, hogy két lépésre kiáll s addig lövöldözhetek rá, amíg szitává lyuggatom. De...

- De?... - kérdezte Klárrika halálos izgalommal.

- De becsületszavát adta, hogy nem volt szándéka sérteni. Ő a telefonismeretséget nem vette komolyan. Afféle gyerekcsínynek nézte, aminőket a bakfisok a maguk naiv tisztaságában meggondolatlanul elkövetnek. De belátja, hibázott, amikor színpadi téma anyagául feldolgozta. Ezért bocsánatot kér, vagy megverekszik, vagy agyonlövi magát, amit csak akarok. Elegáns, úri, gavalléros volt és a segédeimet egészen elbájolta. De én nem elégedtem meg ennyivel. Én azt akartam tudni, hogy beszéltek-e még egymással azután, hogy én megtiltottam.

- Ah! - szisszent fel Klára - te gyanakodtál rám?

Andor megcsókolta Klárrika kezét.

- Bocsásson meg, de nekem nem Benedek bocsánatkérése volt a fontos, sem az, hogy ő a darabjában mit tart a telefonáló kisasszonyokról. Ez irodalom, ez ostoba fecsegés, erről megvan a magam véleménye, ez nem érdekel engem. A lovagiasság szabályait is betartottuk, ez is rendben van. Engem jobban érdekelt az, hogy te szót fogadtál-e nekem és akkor, amikor

elmondtad a telefonbeszélgetést és megígérted, hogy abban fogod hagyni, véget vetettél-e a gyerekes kalandnak?

- És megkérdezted? - suttogott Klárrika szívdobogva.

- Meg. De volt annyi eszem, hogy csapdát állítottam fel a fickó számára. Ismerem a férfiak állóvagiasságát. A férfiember ilyen esetekben a csillagokat is letagadja az égről, hogy cinkosát kimentse a bajból.

Klárrikával forgott a világ. Andor azonban, láthatólag kéjelegve a maga ravaszságában, hetykén folytatta:

- Megkérdeztem tőle, hogy mikor beszéltetek egymással?

- És mit felelt Benedek?

- Azt felelte, hogy, ha jól emlékszik, valamivel karácsony előtt. Ekkor megnyugodtam. Nem csalódtam benned. Klárrika, te angyal vagy, szeretlek, megbocsátok neked és te is bocsásd meg, hogy olyan féltékeny és szerelmes vagyok. Csak ezt akartam veled négy szemközt közölni. A szüleid előtt szót se szóljunk erről az ostobaságról.

És megcsókolták egymást.

Klárrika aznap éjjel megint nem tudott aludni. Hajnalig töprengett a maga égbekiáltó szerencséjén. Benedek azt mondta, hogy karácsony előtt beszélt vele utoljára! Andor valóban karácsony előtt tiltotta meg neki. De ő csak husvét után küldte a levelét és Benedek mégis... Istenem... ez a véletlen már egyenesen hátborzongató. Mintha misztikus hatalmak irányítanák az ő sorsát és ő nem tud örülni ennek a titokzatos beavatkozásnak... Itt félelmetes erők dolgoznak és ő nem tudja, hogy hová vezet ez?

Lujza néni, a császári és királyi alapítványi hölgy meggyógyult és most egészségesebb, frissebb, szilárdabb és gondosabb, mint volt. Most ő intézi Klára kiházását és evégből felrendelte őt Budapestre, hogy együtt válogassák ki a megvásárlandó dolgokat. Ősszel meglesz az esküvő és Lujza tante azt akarta, hogy fényes és kényelmes otthon várja a fiatalokat. Házat akart venni, mégpedig a Gellért-hegy déli lejtőjén, vagy a Stefánia-úton, ehhez ragaszkodott. Azt állította, hogy úriember csak e között a két hely között válogathat; a főváros minden egyéb zege-zuga egészségtelen, visszataszító és utálatos. Egy alkalommal, amikor egyedül járt bevásárlási körútján, későn érkezett az ebédhez és emiatt nagyon haragos volt önmagára.

- Borzasztó nehéz zöldágra vergődni azzal a házvétellel, - dohogott magában - az ember még a pontos életrendjét sem tudja betartani. Klárrikám, ha boldog akarsz lenni a házasságban, - tette hozzá fenyegető hangon - jegyezd meg magadnak, hogy sohase késs le az ebédre. Ez minden rossznak a kezdete és ez az, ami leghamarabb felkelti a férjek gyanakvását. Legalább ennyi haszon származzék abból, hogy ma magam is elkéstem.

Klárrika nevetett és megfogadta, hogy ezt megjegyzi magának. Lujza tante azonban, kissé felvidulva, még azt is hozzátette:

- Nem lehetetlen, hogy ebből a késésből még más jó is származik rád. Alighanem helyes nyomon vagyok.

- Hogyan? Talán valami jó kis házra leltél?

- Eltaláltad, lányom. A Váci-utcában talákoztam egy régi barátnőmmel. Várossyékről még nem szóltam neked?

- Kik azok?

- Gazdag népség, egyéb nevezetesen nem tudok róluk mondani. Az asszonnyal együtt voltam a bécsi Angol kisasszonyok nevelőintézetében. Azóta minden évben kétszer-háromszor összehoz bennünket a véletlen. Ámbár sokszor hívtak az estélyeikre, nagy házat visznek, hogy a vézna, sovány és hórihorgas lányuknak valami előkelő férjet fogjanak. Na, most éppen róla van szó. A kicsike férjhez megy.

- Ki veszi-el? - kérdezte Klári önkéntelenül, csak úgy, szórakozottságból.

Lujza tante megvetőleg legyintett:

- Nem voltam kíváncsi rá. Várossyné ugyan megmondta a vőlegény nevét, úgy beszélt róla, mint akinek csak a nevét kell kimondani és már mindenki tudja, hogy kiről van szó, biztosan valami éhenkórász képviselő vagy más közéleti nagyság. Nekem ugyan nem imponál semmi-féle hozományvadász, no, de ez nem a fontos, hanem, hogy ők most megvettek egy várkastélyt vagy mit a Svábhegy alján, oda mennek lakni, két emelet, a felső emeleten a fiatalok laknak, huszonnyolc szoba, billiárd- és zongoraterem, télikert, uszoda, tenniszgrund a háztetőn, mondom, valami Várkastély a Kárpátokban, de ez nem érdekel, hanem az aztán már nagyon érdekel, hogy a Stefánia-úton levő villájukat el akarják adni.

Klárrika arca felderült.

- A Stefánia-úton?

- Ott. No, én rögtön nyakoncsíptem őnagyságát, azaz hogy beültem az autójába és megnéztem a házat. Rendben van. A ház a tietek. Mintha csak a ti számotokra építették volna. Nyomban meg is vettem volna, de eszembe jutott, hogy előbb te is nézd meg.

- Szívesen.

- Ma délután hatkor.

- Jó.

- Éppen társaság lesz náluk.

- Az baj, - riadt fel Klárrika meghökkenve. - Akkor zavarni fogjuk őket és nem is lehet kényelmesen megnézni a házat.

Lujza tante majdnem haragra lobbant e miatt a kicsinyeskedés miatt.

- A társaság engem nem feszélyez. Itt házvételről van szó. Én már alaposan megnéztem az egészet, néked csak a szobákat kell végigjárnod, hogy tetszik-e vagy nem. Holnap aztán elmegy egy építész és megbecsüli. Holnapután meg akarom kötni a szerződést. Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra.

- Ahogy gondold, - adta meg magát Klárrika mosolyogva és őszintén bámulta ennek az impozáns asszonynak a bogarait is.

Lujza néni azonban ezúttal sem tudott pontos lenni. Délután sürgöny jött Szombathelyről, hogy Klárrika mamája este hétkor a gyorsal érkezik.

- No jó, akkor kimegyünk a pályaudvarra és onnan anyádat is elvisszük a Stefánia-útra, megnézni a házat.

A gyorsvonat egy félórát késett. Lujza néni toporzékolt dühében, de mégis megvárta Klárrika mamáját.

Így történt, hogy csak háromnegyed nyolckor csöngettek be Várossyék fényesen kivilágított villájának vasrácsos kapuján. Háromnegyed nyolckor. Lujza néni nagyon szégyelte magát.

V.

Ezen a napon Várossyék délutáni teát adtak a hosszú, sápadt, sovány és rekedthangú Lenke és Benedek Gábor drámaíró eljegyzésére.

Előtte való nap volt az új Benedek-darab bemutatója az Udvari Színházban s az író volt a társaság központja. Az ünneplés azonban csak hattól hét óráig tartott; hét óra felé a fiatalok táncolni kezdtek, az öregek pedig bevonultak a kártyaszobába.

A szalónban csak néhány szép lélek maradt, férfiak és nők, akik tovább beszéltek a tegnapi bemutatóról.

- Nekem nem tetszenek ezek a modern színdarabok - nyilatkozott egy vörösszemű ember és fenyegető pillantást vetett az íróra, aki unottan lógatta lábát egy mély, puha brokát-fotel párnái között. A modern színpad sutba dobta a lélektant és azt az elvet, hogy a tragikum a szereplők jelleméből fakad, mint ahogy az egyenlet két ismert mennyiségéből játszva ki lehet számítani az ismeretlen x -et.

- És az antik sors-tragédiák? - kérdezte félénken az egyetemi magántanár.

- Az más - csattant fel a vörös kritikus és kifejtette, hogy a tudományosan gondolkozó embert untatják a véletlenből, a fátumból, a dolgok és tárgyak szerencsés vagy szerencsétlen passzivitásából kierőszakolt megoldások.

- Az élet sokszor produkál csodás véletleneket.

- Az élet: az élet. De az irodalom, színpad: az művészet. És...

Az író nem hallgatott oda. Felkelt, letelepedett Szinay képviselő felesége mellé és az asszony szép kezét nézte csendes gyönyörűséggel... Az asszony sok mindenféléről csicsergett neki, de ő töprengve, komolyan és megatva nézte az asszony ölében pihenő fehér, rózsáskörmű, vékony, síma, ideges kis kezét.

- Nem érdekli magát az ismeretlen egyenlet? - kérdezte nevetve az asszony, negyvenéves szépség, akiről azt suttozták, hogy évekkal ezelőtt, kezdő író korában Benedek múzsája volt. Kissé fáradt ajkával halkán, vontatottan, kacér mosollyal susogta a szókat.

- Nem - felelte a férfi. - Engem csak a tények érdekelnek...

- Mesék!

- Fájdalom, sok mesét kell kitalálnom magamnak is.

- Emlékek?

- Fájnak. Öreg vagyok. És nem tudok megöregedni.

- Látom. Azért házasodik. No ne féljen, nem azért mondom. Látja, én már beletörődtem abba, hogy öreg asszony lettem.

- Persze, mert még fiatal... Még mindig reméli, hogy kipótolhatja az elmulasztottakat.

Az asszony keserűen nevetett.

- Nem mindegyiket... Például ma történt velem valami. Egy kicsit fel is izgatott.

- Ah!

- Ne gondoljon semmit. Gyerekség az egész. Tizenhat éves voltam, vidéki városban laktam és elviselhetetlenül szerelmes voltam egy színészbe.

- Természetes.

- Természetes? Most már alig értem. Gyönyörű szál ember volt, orgonahangja csakúgy bűgött le a nézőtérre, a profilja Antonius-profil volt... észrevette-e már, hogy a vidéki színészek egy-némelyike klasszikusan szép?

- Lehet.

- Csak kicsit iszákos volt. És kártyás. És rengeteg sok szerelmi kalandja volt. Ez fájtnak és egyszer egy egzaltált pillanatban levelet írtam neki. Tudja-e, miért?

- Tudom - felelt a férfi s tekintetét lekapta az asszony kezéről.

- Téved. Meg akartam javítani. Az őrangyala akartam lenni. És lelkére akartam beszélni. Embert akartam belőle faragni.

A férfi erőltetve, zavartan, de udvariasan mosolygott.

- Hát megírtam neki, hogy ha van még benne egy kis idealizmus...

- Így írta?

- Így. Akkor legyen ekkor és ekkor itt és itt és csatlakozzék hozzám.

- Meg merte ezt írni?

- Meg. Meg akartam menteni. És nagyon szerelmes voltam és tizenhat éves...

- Megálljon! - szólt közbe a férfi. - A színész megjelent és rátette a kezét a maga szép, barna, lányosan lesimított, együgyű kis fejére. És elszavalta Heine versét...

Az asszony nevetett.

- Azt hiszi, hogy olyan csúnya kislány voltam?

- Nem. De a vidéki színészek már sok kislány életét mentették meg egy jó nappali szerep kedvéért.

- No, nem úgy volt - felelte elmosolyodva az asszony. - A levelet átadtam egy kis barátnőnek, aki a posta felé lakott. Őt kértem meg, hogy dobja be a szekrénybe... az én utamon nem volt postaszekrény. Aznap éjjel természetesen le nem húnytam a szemem. Másnap már lázam volt... És harmadnap hideglelésen vacogott a fogam, alig támolyogtam ideges erőtlenségemben, de mégis elmentem a találka helyére. Vártam, vártam... vacogott a fogam, ugrált a szívem és ájuldoztam az izgalomtól, félelemtől és vágyakozástól, hogy bárcsak el se jönne...

- De azért mégsem futott el.

- Nem. Ott vártam... dideregtem... ájuldoztam egy teljes óra hosszát. És a színész nem jött... Egyáltalán nem jött. Híre-hamva sem volt. Sem akkor, sem máskor... Többet nem is láttam. Pedig még három hónapig ott játszott. Aztán elsodorta őt a sors... Eddig van...

- Eddig volt tegnapig, - mondta kissé kesernyésen a férfi. - De tegnap...

- Tegnap igen, tegnap találkoztam azzal a barátnőmmel, akit megkértem, hogy dobja bele a postaszekrénybe a levelem. És képzelje... de kérem, higgye el, így történt... ha nekem mondanák, nem is hinném... Nos, a barátnőm nevetve meséli, hogy régi lim-lomja között megtalálta az én levelemet... Elfelelte bedobni a szekrénybe... Nos, nem nagyszerű ez? Ezt írja meg, barátom...

Az asszony még sokáig csevegett, lázasan kipirulva, lihegve esküdözött, hogy így volt és még voltak egyéb telepátikus epizódjai is ennek a kis szűzi, szép gyermekleány-regénynek, de a férfi csak hallgatott és szomorúan nézte az egzaltált asszony ujjongását egy régi emlék édes mámorában.

- Nos, úgy-e gyönyörű téma? - ismételte az asszony, aki hirtelen elszégyelve magát, valahogy objektív irodalmi kérdéssé akarta átjatszani a saját nagy elérzékenykedését.

Az író még mindig hallgatott.

- Nos, nem találja érdekesnek? - kérdezte végül kissé félénken és fanyarul az asszony.

- Ezért még nem - felelte a férfi szárazan. - De az már jobban érdekelne, hogy mi történt volna, ha a levélke véletlenül mégis belekerül a postaszekrénybe?

Az asszony egész a nyakáig vérvörös lett és méltatlankodva kérdezte:

- Ezzel maga el is ítél engem?

- Nem. Majdnem mindegyik leány életében van egy romantikus korszak, a mikor csak a véletlen múlik, hogy...

- Nem igaz! - pattant fel az asszony. - Ez rosszhiszeműség. Ez durva férfipesszimizmus. A rossz asszonyok között sokat élt és sokat csalódott férfiak pesszimizmusa. Magával nem történt meg még az, hogy egy ábrándos lelkű, gyermeteg kedélyű és naív leánygyermek szerelmet vallott?

- Megtörtént, - válaszolta Benedek és a telefonbeszélgetésekre gondolt.

- És elítélte őt?

- Nem. De nem is történt semmi. A leány megtalálta élete komoly és rendeltetésszerű célját: menyasszony lett és beszüntette a velem való lelki kacérkodást.

- No látja. Ez nem a véletlen dolga.

A vörös úr éppen hevesen magyarázta:

- A jó dráma olyan, mint egy kémiai kísérlet. Adva van egy rész érzelmesség, két rész érzéki-ség: ez renaissance-tragédia. Két rész érzelmesség, egy rész szenvedély: ez rokoko-vígjáték. Mert az élet: temperamentum, a cselekvés: a tettekben kirobbanó jellem. Pszichológia a kulcs, amellyel minden történés képletét le lehet vezetni. Fátum, véletlen sors...: ez csak a tehetség-telenség mankója.

A szépkezű asszony szelíden közbeszólt:

- Én pedig torkig vagyok a lélektani levezetésekkel. Az élet véletlenekkel dolgozik. Például egy férfi nagyon szeret egy asszonyt... úgy-e, ehhez sok minden kell? - de mindenelőtt és legfőképpen az kell, hogy megismerjék egymást.

- Ezzel nem mondott sokat.

- Nem sokat, de mindent. Sok ember teljesen értetlenül áll a nagy szerelmi szenvedélyek, a tragédiák és hősköltevények és a furcsaságok előtt; nem is érti, hogy egy ember nem tud egy másik nélkül élni; hogy egy élet minden kigondolható szenvedését inkább elviseli, mintsem hogy lemondjon szerelme tárgyáról; ezek az emberek a szerelmet hajlandók az elmebaj egy nemének vagy valami bűnös és megátalkodott rögeszmének nézni. No, mi az oka annak, hogy a szerelemnek ilyen nagy tagadói is vannak?

- Az az oka, hogy az illetők sohasem voltak szerelmesek - felelt a vörös úr.

- És miért nem voltak azok?

- Temperamentum... közöny... nem értek rá... magasabb ambíciók, - dörmögte fölényesen a vörös úr és a vállát vonogatta.

- Dehogyan is! - legyintett az asszony. - Azért nem voltak szerelmesek, mert a véletlen sohasem hozta őket össze azzal a másikkal, aki bennük az igazi nagy szerelmi szenvedélyt életre tudta volna hívni. Röviden és egyszerűen: nem találkozott össze a párjával. Megengedem azonban, hogy ezt csak azok tudják megérteni, akik valaha is rábukkantak arra, ügyebár? - fordult kacéran a vőlegény felé.

Az író kissé bizonytalanul felelt:

- Én azt hiszem, hogy a szerelmi szenvedély kilobbanása inkább a véletlen dolga. De hogy a szerelem tartós legyen, ez már a felek jellemétől s attól függ, hogy mennyire egymáshoz valók. Két ember néha véletlenül kerül egymás mellé, de nem véletlen dolga, hogy együtt is marad. A szerelem néha téved; az lehet lélektani tévedés és a lélektan törvényei magyarázzák azt, hogy ezt a tévedést korrigálják-e, vagy makacsul megmaradnak a tévedés mellett.

- Ebben körülbelül megegyezhetünk - állapította meg előzékenyen a vörös úr és kiment a kártyaszobába.

Az asszony, akinek olyan szép keze volt, az író felé hajolt.

- Örülök, hogy így gondolkozik. Véletlen nincs is. Például mi történt volna, ha én avval a színésszel megismerkedem? Bizonyosan semmi! Az első találkozás alatt kiábrándultam volna ökelméből.

- De lehet, hogy már későn.

Az asszony elpirult.

- Goromba. Hát csak ennyit tart a jelleméről?

- Én ismerem a maga jellemét. Maga mindig tudta, hogy kinek tartogassa magát.

Az asszony kiengesztelődve nézett Benedek szemébe.

- Ezen az alapon mi is kibékülhetünk. Tehát véletlen nincs; a szerelem nem vak; az élet nem kockajáték; az asszony nem prédája az ostoba sors szeszélyeinek.

A társaságban még sokáig beszélgettek a véletlen szerepéről az ember életében. Benedeknek közben őszintén fájt, hogy vége a telefonálások édes, buta, gyermekes szépségének. De hiába! A véletlenre nem lehet építeni semmit. Abból, hogy egy telefonszámot tévesen kapcsolnak, nem születhet meg két ember boldogsága, de - hála Isten - boldogtalansága sem. És eszébe jutott, hogy ő egy időben szenvedélyes kártyás volt és majdnem kitörte a nyakát ebben a csúnya szenvedélyben. De félben tudta hagyni. Így volt éppen az a kis Klárka is, aki hónapokon keresztül a lelkével, a nyugalomával, a tisztességével, az életével hazardírozott: de ő is meg tudott állni, mihelyt valami komoly mementó szólt bele a játékba. Igen, ez a jellem. Véletlen: az nincs. Csak jellem van és az ember cselekvéseit lélektani alapon előre ki lehet számítani, mint egy számtani képletből le lehet vezetni az ismeretlen x -et.

Benedek is bement a szomszéd kis szalónba a kártyások közé.

E pillanatban új vendégek léptek a szalónba. Rickenburg Lujza császári és királyi alapítványi hölgy, Kutassy György földbirtokos neje és Klárka, a leánya.

Bemutatók, csodálkozások, kézfogások, hűvös fejbiccentések, ruhasusogás, széktologatások, - Lujza néni úgy ment a szalónon keresztül, mint egy árverési becsüs vagy építészmezőnk,

aki a szemével felméri a szobák hosszát, magasságát és szélességét és négyszögölekben számítja ki a beépített telek értékét. Nem nézett sem jobbra, sem balra. A férfiaknak csak úgy szórakozottan, automatikusan nyújtotta kézcsókra a kezét és a házi kisasszonynak jól megveregette a sápadt, sovány arcát.

- Gratulálok leányom.

- Kezét csókolom.

- Hallom, hogy jó pártiet csinálsz.

- Boldog vagyok.

- Aztán, csak szedd ráncba az ipszét.

Mindenki mosolygott és sokan arra gondoltak, hogy az estélyen még nem látták a vőlegényt a menyasszonyhoz öt lépésnél kisebb távolságra... Mindenki tudta, hogy a legtisztább érdek-házasság, de ezen senki sem ütközött meg. A vőlegény sem szegény, sőt a nagy nevével és rokonszenves egyéniségével talán még több értéket hoz ebbe a házasságba, mint a dúsgazdag Várossy-leány. Lenkét mindenki irigyelte, pedig Lenke egész éjszakákat átsírt amiatt, hogy a vőlegényét nem tudja átmelegíteni.

Az új vendégek leültek és kezükbe vettek egy-egy csésze teát. Klárka felfedezett egy kis-leányt, akivel együtt érettségizett s azzal vidám beszélgetésbe kezdett. A császári és királyi alapítványi hölgy egy ablakmélyedésbe húzta a háziasszonyt és azzal sugdosni kezdett. De ez a suttogás végigbúgott az egész szobán és a vendégek csicsergéséből és nevetgéléséből egyedül csak Lujza tante suttogását lehetett tisztán megérteni.

A férfiak a kártyaszobában nem vettek tudomást az új vendégekről. Benedek Gábor egy chemin-asztal mögött állt és unatkozva nézte, hogy a bankár már nyolcat ütött. Véletlen, véletlen, - ez járt az eszébe, az egész élet tulajdonképpen egy nagy chemin-asztal, ahol az emberek jó- vagy balsorsa, kis és nagy tragédiája, anyagi vagy erkölcsi egzisztenciája a tét. Egy szó, egy mozdulat, egy hibás lépés, egy elfelejtett szám, egy cigaretta, amely a körmünkre ég, egy ismerős megpillantása, egy szempillantás és az élet egész iránya megváltozik. Hiába minden, mégis csak a véletlenek döntenek el az ember életét; a születés is véletlen, a gyermekkor első impressziói is véletleneken múlnak, sőt csak a véletlenek alakítják ki az ember jellemét is és így maga a jellem is véletlenek láncolatából kialakult sajátosság. Minden azon múlik, hogy az embert milyen helyzetek elé állítja a sors; igaz, hogy ezekben a helyzetekben az ember jelleme, a vérmérséklete, az erkölcsi érzése, a meggyőződése szerint dönt, de hogy milyen problémák felett kell döntenie - és mégis ez a legfontosabb - ez a vaksors és a véletlen műve.

Nézte a kártyásokat és közben a szalónból furcsa, idegen és mégis ismerős, rég nem hallott és emlékszerű hangok ütötték meg a fülét. Édes, zengzetes és hízelgő volt ez a hang, mintha hallotta volna már valahol, igaz, hogy nem ilyen tisztán és csengőn, de a hanghordozás, a szavak kiejtése, a dallamos árnyalása a magánhangzóknak - igen, ezt bizonyára hallotta valahol, csak azt nem tudja, hogy kinek a szájából és mikor.

Már-már azt hitte, hogy hallucinál. Nem is csodálkozott ezen. Az utóbbi hónapok az idegrendszerét nagyon megviselték. De mégis... ez a hang eleven és innen hangzik a szomszéd szalónból. Ejh, ő mégis megnézi, ki beszél ott ezen az édes orgánumon.

Megfordult és egy lépéssel az ajtó felé közeledett. Őt eltakarta az ajtó függönye, de ő jól látta az egész társaságot. Megpillantotta az új vendégeket és a halkán zümmögő társaságon át ki tudta magának választani a lágyan zengő hangot.

- Aha, annak a fiatal hölgynek, ott, ni, a narancsszínű selyemruhában, annak van ilyen mennyei zengésű orgánuma... nem is lehet másnak... micsoda tejfehér, édes, érdekes, elbájoló arc, micsoda finom, hosszú és plasztikus lábak, kár, hogy így ülve nem lehet megállapítani a termete arányait... nini, most felemelkedik, odaadja a csészét az inasnak... Benedek Gábor vére az agyára tolult, egy pillanat alatt rájött arra, hogy ennél tökéletesebb, szenzációsabb, lélekzetelállítóbb szépséget még sohasem látott. És e mellett az utólérhetetlen remekmű mellett meglátta a saját menyasszonyát és erre valami kínzó, emésztő, szégyennel és önváddal teljes lelkiismeretfurdalást érzett a lelkében.

Hogyan, hát én most akarok megházasodni? Most, amikor egy szép, egészséges és kívánatos fiatal leány ilyen brutális hatással van az érzékeimre? Hát nem aljasság és... és... kereste a maga mentségére szolgáló szavakat... és nem tragédia ez?

Aztán hirtelen eszébe jutott, hogy ő még két hónappal ezelőtt azt hitte, hogy valakibe telefon keresztül is bele lehet szeretni, anélkül, hogy annak testi szépségéről tudomást vett volna! Micsoda buta és silány lelki perverzitás, micsoda naív és beteg káprázat, micsoda gyermekes és fantasztá játék volt az! És milyen jó, hogy a saját akaratán kívül vége szakadt annak! Mi történt volna, hogy ha megismeri és kiderül, hogy az égi szerető, az ő titokzatos Beatrice-je olyan sápadt, ványadt, hórihorgas és vízesszemű néember, mint például... például az ő menyasszonya? Mi? Mi történt volna?

Gábor keserűen mosolygott magában.

Milyen jó, hogy a véletlen néha jól elintézi azt, amit mi elrontottunk.

Ezalatt egy pillanatig sem vette le szemét a gyönyörű látványosságról.

Ez is tiszta szerencse, hogy ilyent is láttam és hogy éppen most jöttem rá arra, milyen lélek-elborító hatással van rám egy igazán szép leány. Szerencse. Szerencsés véletlen. Talán éppen ez az az impresszió, amelyik megment egy ostoba, elhamarkodott és bűnös lépéstől. Nem. Azt hiszem, hogy nem házasodom meg. Miért? Anyagilag nincs szükségem rá. Még mindig tisztességesen visszavonulhatok. Még megmenthetem a függetlenségemet... hogy egyszer, talán egy ilyen gyönyörű teremtésbe igazán és egy életre szóló tartóssággal beleszerethessek.

Mindez egy pillanat alatt rohant át Benedek agyán, szinte öntudatlanul, valami csodálatos igézet, valami hipnotikus erő hatása alatt.

Szerelem? Nem. Azon már régen túl volt, hogy elhigye: valakit meg lehet szeretni az első látásra, az első benyomás kábulata alatt. Hirtelen eszébe jutott a saját tétele: a véletlen összesodor két embert, de hogy ez a két ember egymás mellett is maradjon, az nem a véletlen dolga. Hogy szerelmessé lett volna abba az ismeretlen leányba? Ilyen ostobaságra nem gondol, de az bizonyos, hogy a leány szépsége, üdesége, finom és bájos nőiessége meghozta a kedvét, felvillanyozta és öntudatra ébresztette férfiúi illúzióit. Van még szép és szeretni való nő a világon, érdemes még foglalkozni velük... érezte, hogy fiatal, hogy még tele van illúziókkal, hogy szó sincs csömörről vagy rezignációról, tehát nem szabad könnyelműen eldobni magától az élet szépségeit és halálos bűn volna bebörtönöznie magát egy érdekházasság rabságába.

Fölébredt és kigyúlt a fantáziája és lángra lobbant benne az élet és a fiatalság pislogó mécsese. Szép az élet, szép a szerelem és ő még nem mond le a boldogságról...

Ebbe a leányba például szerelmes tudnék lenni és ezért - azt hiszem - fel tudnék áldozni mindent a világon. Ezt érezte Benedek Gábor ott az ajtófüggöny mögött a menyasszony házá-nál, eljegyzése napján. És hozzátette: meg fogom tudni, hogy ki ez a leány.

Kilépett a függönyök közül és a szalónban az új vendégek felé indult.

Ebben a pillanatban velőtrázó sikoltással ugrott fel Klárrika, aztán visszaroskadt a székre, onnan lecsúszott és elterült a földön.

Mindenki az ájult leányka felé rohant, az asszonyok orvosért kiabáltak hisztériás rémületükben, a férfiak felugráltak a chemin-asztal mellől, egyszerre vad össze-vissza futkosás támadt a termekben.

Klárrika mamája a kezét tördelve zokogott halotthalványan, mozdulatlanul elnyúlt leánya fölött, csak Lujza néni őrizte meg lélekjelenlétét és félrelökve mindenkit Klárrika mellől, elkiáltotta magát:

- Levegőt! Nyissátok ki az ablakokat.

Aztán lehajolt, kölnivizes üveget tartott Klárrika orra alá és mesterséges lélekezési gyakorlatot végeztetett vele, hogy magához térjen...

...Így találkoztak először Klárrika és Benedek Gábor, akiket tavaly december elején egymáshoz sodort a véletlen - egy téves telefonkapcsolás alkalmával... s akik most másodszor kerültek egymás közelébe a véletlen szeszélyes és vad játékából...

VI.

Hat hónap múlva Klárka Benedek Gábor drámaíró felesége volt. Lujza tante, a császári és királyi alapítványi hölgy csakugyan hordozhatott a lelkében valami régi, romantikus emléket, amely tele volt szerelemmel és szenvedéssel; másképp érthetetlen lett volna, hogy beleegyezett a házasságba és a végrendeletét sem másította meg. Rickenburg Andor báró is belenyugodott a sors intézkedésébe. Benne maradt a hadsereg kötelékében s most azon gondolkodik, hogy adósságai miatt mégis előbb-utóbb megházasodik. Eleinte bolond tréfának tartotta, de most már nem talál benne semmi lehetetlent, hogy feleségül kéri a dúsgazdag Várossy Lenkét.

Klárka nem végezte el az egyetemet és nem szerezte meg a tanári diplomát. Beköltözött Gábor garzonlakásába, a szomszédos négy szobát is kibérelték és ott ragyogó művésztanyát rendeztek be a maguk számára. A mézeshetek után sok látogatást tettek és nyílt házat tartottak. Péntek volt a fogadónapjuk és ötórai teáikon gyakran megjelent az a szépkezü asszony is, akiről azt suttozták, hogy valamikor Gábor múzsája volt. Klárka is hallott egyetmást erről a regényről, de csak mosolygott az emberek szennyes fantáziáján. Ő nem tudta elképzelni, hogy Gábor valaha is megtudott volna csókolni asszonyszemélyt mást, mint őt. Tudta, hogy az ura elég viharos és tarka-barka legényéletet élt: tudta, de nem hitte el. Gábor olyan komoly és imponáló ember volt, olyan fenséges magasságban állt a többi férfi fölött... olyan hűséges és tiszta volt a szerelmében - igen, Gábor nemcsak az ura, a szerelmese, a párja volt, hanem az édesapja is. Ő úgy rajongott érte, olyan alázatos boldog szerelemmel, mint akkor ott a somlói-úti kis hálószobában, a telefonon át folytatott beszélgetések idején, egy gyermeklélek égő extázisával.

Huszonkét esztendő nem volt még, amikor Gábor felesége lett s az ura már a negyvenhez volt közel. De Lujza néni, a császári és királyi alapítványi hölgy, azt mondta, hogy ez a különbség az egyetlen enyhítő körülmény Klárka és Gábor házasságában.

Lujza néni szükségesnek tartotta, hogy a házasságban a férfi ne csak férje, de apja is legyen feleségének. Nincs nagyobb szerencsétlenség, - szokta mondogatni - mint amikor két ostoba, izgága, vérmes fantáziájú, türelmetlen és önző szerelmes gyermek kerül össze: abból csak szerelem lehet, de nem lehet boldogság.

- Pedig a néni azt akarta, hogy Andor felesége legyek, - incselkedett vele Klárka, de Lujza néni nem jött zavarba.

- Csakhogy ti nem voltatok egymásba szerelmesek. Az más. Szerelem nélkül a fiatalok is jól megférhetnek egymás mellett a házasságban.

Lujza néninek ilyen különös elvei voltak a szerelem és házasság körül, de lehet, hogy az igazság nem is olyan egyszerű és könnyen felfogható, mint ahogy gondolják.

Azt azonban Lujza néni is helyesnek találta, hogy a leány, ha már férjhez megy, korán menjen férjhez.

- Az asszony ugyanis - magyarázgatta - úgyis hamarabb öregszik, a férfi pedig ezalatt fantáziában egyre fiatalodik. És aztán... valljuk be... a legtöbb asszonynak arra is szüksége van, hogy akit szeret, azt csodálja is és féljen is tőle. Hogy befejezze a nevelésteket azon a téren, amelyen leány-barátnőitek, regényolvasmányaitok és a magatok zabolátlan képzelete kezdi meg a nevelésteket. Kell, hogy a férfi elég bölcs és tapasztalt legyen ahhoz, hogy megértsen benneteket, akkor kisebb a veszedelem, hogy meg nem értett asszony lesz belőletek.

Gábor és Kláríka nagyon boldogok voltak. Kláríka kivirult és a városban nem volt vita afelől, hogy ő a társaság legszebb asszonya. Az asszonyok irigyelték, csodálták, utánozták, a férfiak körülrajongták. Gábor is gyönyörű szál ember volt, komoly, okos, nagyszerű férfiú, az irodalommal, amióta megházasodott, csak mellékesen, pihenés és szórakozásképpen foglalkozott, ellenben megtanult gazdálkodni, és a nyarat Veszprém megyében töltötte, ahol a birtoka volt. Kláríkat napról-napra szenvedélyesebben szerette, de már kezdettől fogva nagyon féltékeny volt és ezt nem is tagadta. Ha Kláríka megkérdezte tőle, hogy milyen alapon féltékenykedik, tréfásan így felelt:

- Hátha egyszer rosszul kapcsolják a telefonodat.

És ezt oly melegen és tiszta gyengédséggel, olyan forró és mély szerelemmel mondta, hogy nem is lehetett rá megneheztelni.

De adott ő komolyabb válaszokat is. Nyugodtan, de ellenmondást nem tűrő hangon kifejtette, hogy igenis féltékeny, először, mert határtalanul szerelmes, másodszor, mert ismeri az asszonyokat és tudja, hogy az asszonyra magára nézve is milyen veszedelmes kísértő az, hogy szép, és harmadszor, mert Kláríka is szép és Kláríka is asszony.

Kláríka azért sem haragudott, amiért esküvő után meg kellett ígérnie, hogy Rickenburg Andor bárót, a volt vőlegényét, következetesen távol fogja magától tartani, sőt egy kicsit hízelgett is a hiúságának, hogy a büszke, vakmerő, sőt gőgös Gábor vele szemben nem szégyenli a féltékenységet. Kláríka magáról tudta, hogy ez azért van, mert nagyon szereti őt. A szerelem ott kezdődik, ahol a féltékenység, a bizalom pedig ott, ahol ezt a férfi be meri vallani.

Az első esztendőben mindez azonban csak elméleti értékű eszmecsere volt. Boldogok voltak és egyikük sem tudta elképzelni, hogy ez másként is lehet. Gábor sokat utazott, sokat dolgozott. Kláríka sokat volt egyedül s ugyanúgy élt, mint a többi gazdag, fiatal és ünnepezt dáma: táncolt, autózott, sportolt, gyereke nem volt, nagyon szerette Gábort, büszke volt rá és nagyon félt tőle... ez volt az élete, és a bárót az egész esztendőben nem látta sehol.

Négy szemközt, esténként, vagy reggelizés alatt - ezek voltak a legmeghittebb és legédesebb percek életükben - sokszor beszélgettek arról, hogy az ő életükben milyen nagy szerepe van a véletlennek.

- Én azt hiszem - mondta egyszer Kláríka -, hogy minden a véletlenül múlik. Nem is a nagy, életbevágó, sorsdöntő szükségszerűségeket értem, amelyek az ember születését, gazdag vagy szegény voltát, szépségét vagy csunyaságát döntenek el akaratomon kívül álló végzetes beavatkozásukkal. Ez az isteni Gondviselés dolga. Én csak az igazi véletlenekre gondolok, amelyek lépten-nyomon, szinte észrevétlenül befolyásolják az emberi élet menetét s amelyek egymásba kapaszkodva, vagy egyik a másikat lerontva, tragédiákat vagy komédiákat iktatnak sorsunkba.

Gábor más véleményen volt.

- A véletlen: ez az országút, amelyen valamennyien járunk; de hogy mekkora utat teszünk meg és hova lyukadunk ki: ez a jellem dolga.

Kláríka erre tréfás kérdéseket tett fel és valóságos játékot talált fel, amelynek ez volt a neve: Mi lett volna, ha...?

És hamarjában egész tömegét zúdította Gáborra a »Mi lett volna, ha?«-kérdéseknek. Mi lett volna, ha a telefonközpont nem velem, hanem egy öreg kisasszonnyal, mondjuk, Rickenburg Lujza császári és királyi alapítványi hölgyvel kapcsol össze téged ama nevezetes napon?

- Mi lett volna, ha én leteszem a kagylót?

- Mi lett volna, ha nem betegszik meg Lujza néni és nem kívánja a házasságot Rickenburg Andorral?

- Mi lett volna, ha nem levélben, hanem telefonon búcsúszom el tőled?

- Mi lett volna, ha... igaz, ezt már sokszor meg akartam kérdezni tőled... mondd csak, hogy találtad el te olyan pontosan, hogy karácsony előtt beszélünk egymással utoljára...

Gábor nem is tudta, hogy miről van szó.

- Hát Andor, amikor a lovagias ügyeket elsimítottátok, megkérdezte tőled, hogy mikor szakítottam félbe a mi telefonismeretségünket. És te azt mondtad, hogy karácsonykor, pedig mi még a nagyhéten is sokszor beszélgettünk. Ez már nem is véletlen, de valóságos csoda volt a mi életünkben. Ha akkor az igazat mondod, Andor inzultál és megvereszik veled, vagy engem öl meg felháborodásában... Akkor egyikünk már talán nem is élne...

Klárrika majdnem sírva fakadt erre a feltevésre, de Gábor jóízűen elnevette magát.

- No, csodáról, sőt ez esetben még véletlenről sem lehet beszélni. A báró segédeitől, amikor a darab témája miatt kérdőre vontam, megkérdeztem, hogy ezt milyen címen teszik. Ők azt válaszolták, hogy te karácsony óta a báró menyasszonya vagy... Tudomásul vettem... Mikor aztán a báró megkérdezte tőlem, hogy mikor szakítottál velem... no, annyi írói fantáziám csak van, hogy kitaláljam, mit kell mondanom, hogy a bárót megnyugtassam!

Klárrika Gábor nyakába borult és meghatva súgta a fülébe:

- Igazad van. És mégsem véletlen... Úgy van. Minket a véletlennél nagyobb és szentebb erő hozott össze.

A második esztendő tavaszán Klárrika egy csekély kis légsőhurutot kapott s az orvosai tengert ajánlottak. Elhatározták, hogy Klárrika lemegy Nizzába. Gábor nem mehetett vele. Akkor írták ki a választásokat és a miniszterelnök azt akarta, hogy Benedek Gábor, az író is vállaljon mandátumot. No jó, hát akkor a mama kíséri el Klárit.

Klárrika mamája nagynehezen rászánta magát, hogy a papát a birtokon hagyja. Keddre tűzték ki az indulás napját. Előtte való vasárnap azonban a papa is rászánta magát, hogy szintén fellép képviselőnek. Azt meg a vas megyei főispán erőszakolta. Erre Lujza néni vállalkozott, hogy Klárikát leviszi a tengerpartra, de ő utálja Nizzát, ő csak Abbáziába megy, mert fiatal korában tíz tavaszt töltött ott s most legalább még egyszer körül akar nézni a régi emlékek színhelyén.

Így történt, hogy Klárrika február végén Nizzába akart utazni az édesanyjával és ehelyett március 12-én Rickenburg Lujza alapítványi dámával Abbáziában szállt ki a hajóból.

Gábor pedig ezalatt programbeszédeket írt a budai választók meghódítására.

VII.

Gábor a programbeszédén dolgozott. Délután hat órakor belépett az inas és egy névjegyet nyújtott át neki.

Gábor ingerülten vette kezébe a kártyát. Szinai Szinay Gyuláné, Havass Eveline.

Felszisszent. A kártyás Szinay képviselő felesége volt. Az a szép, fehérkezű asszony, akivel Várossyék estélyén, azon a nagy, nevezetes, gyönyörű napon a véletlen és a jellem szerepéről beszélgetett. Az asszony meglátogatja őt és a névjegyet küldi be, mint egy félénk vidéki asszonyság, aki valami protekcióért jött... Úristen, mi történhetett vele?

Gábor felugrott és kisietett az előszobába.

- Eveline, az istenért, micsoda dolog ez? - kérdezte izgatottan, ahogy az asszony dúlt arcát megpillantotta. - Klári, sajnos nincsen itthon, de ha velem is megelégszik...

- Csak magához jöttem - suttozta az asszony és besietett a dolgozószobába.

Eveline még mindig szép volt és hódító. Merészen, divatosan, kissé feltűnően és fiatalosan öltözködött és egész lényéből valami bódító és tudatos kacérság áradt. Elegáns volt tetőtől-talpig, valóságos nagyvilági dáma, bár senki sem tudta, hogy miből öltözködik ilyen drágán és előkelően. Az ura képviselő volt, éppen abban a kerületben, amelyben most Klárika papája próbálkozik, hogy megmentse a kormányparti zászlót. Szinay Gyula végképpen lejárt a maga. Eszeveszett kártyázásai tönkretették, most fűnek-fának tartozik és a birtokát elárverezték. Ez volt az a Szinay, akivel Gábor azon a napon találkozott a Kossuth Lajos-utca sarkán, amikor Klárikával először beszélt telefonon. Gábor azért titokban mindig hálával gondol Szinayra. Ő volt az, akinek példáján megundorodott a játéktól. Ő volt az, akivel a kaszinóba megüzente, hogy többé nem vesz kártyát a kezébe. Ha ezzel a szerencsétlen, elzüllött kártyással aznap nem találkozik, ki tudja, nem megy-e el éjjel a kaszinóba és nem vesz-e egészen más irányt az egész élete? De éppen vele kellett akkor találkoznia... Mi lett volna, ha?... jutott eszébe Klárika játékos kérdése és erre majdnem elmosolyodott. De Szinay Gyuláné váratlan és furcsa megjelenése nagyon nyugtalanította. Ebbe az asszonyba, valamikor azt hitte, hogy igazán szerelmes s ez az asszony is mély vonzalmat mutatott iránta. Azóta sok év telt el és Szinayról nem a legjobb hírek keringtek a társaságban. Bizonyosat senki sem tudott s azért mindenhol befogadták. Az ő szalonjának is gyakran volt vendége és azt is tudnia kellett az asszonynak, hogy Klári elutazott. És most mégis beállít, mégpedig ilyen teatrális pózzal, bejelentve magát, mint egy színésznő, aki az Udvari Színházba akarja magát beprotégáltatni, vagy szerepet akar íratni az ő mellőzött tehetségének... Mi ez? Csak nem olyan szándékkal jött ide, hogy még egyszer kipróbálja a maga egyéni varázsát egy olyan emberen, aki először jutott a szalmaözvegység állapotába?

Gábor minden eshetőségre felvértezte magát. Leültette az asszonyt és maga is helyet foglalt egy karosszékből.

Az asszony arca komoly volt és szép keze reszketett az ölében. Eleinte alig bírt beszélni a felindulástól. De aztán láthatólag összeszedte magát és egy vakmerő elhatározással a közepén kezdte a mondanivalóját.

- Gábor! Tízezer pengőre van szükségem, azért jöttem el magához, az egyetlen igaz barátomhoz.

Benedeket annyira meglepte ez a kijelentés, hogy némán, mereven bámult az asszony arcába.

Szinayné is maga elé meredt és hogy minél előbb túlessék a gyötrelmes témán, szinte hadarva mondta el a dolgot. Az ura becsületszóra vesztett tízezer pengőt s a pénzt holnap este kell átadni a nyertes megbízottjának. Ha nem tudja átadni, akkor föbelövi magát. Érte talán nem kár - tette hozzá mély szomorúsággal - de a két kis lányom... azokért megszakad a szívem.

Gábor egy szempillantás alatt határozott. Közölte az asszonnyal, hogy ilyen tekintélyes összegű készpénz nincs a fiókjában, de holnap reggel 11 órára előteremti és elküldi neki.

Nem beszéltek többet. Az asszony sírt, megszorította a kezét és eltávozott.

Gábor magára maradt. Lelke mélyéig megrendítette a szegény asszony sorsa. És amellet észébe jutott, hogy Klárika helyeselné-e, hogy ilyen nagy összeget áldoz egy elzüllött ember kaszinói becsületének megmentésére? Bizonyára ő sem ellenezné, csak észébe jutna, hogy Szinaynéról vele kapcsolatban sokat beszélnek a társaságban és ez nagy fájdalmat okozna neki.

Úgy határozott, hogy éppen erre való tekintettel titokban tartja az egészet.

Másnap a bankjából kivette a pénzt és hazavitte. Becsomagolta és megcímezte Szinay Gyuláné nevére. Magam viszem el szegény teremtsnek, - gondolta hirtelen elérzékenyedésében, - hadd lássa, hogy tisztelem benne az úri dámát és a boldogtalan anyát. De előbb levelet írok Klárikának.

Mindennap írt neki.

Megírta a levelet s aztán felhörpintett egy csésze teát. Ezalatt meggondolta a dolgot, hogy nem, mégsem maga viszi el Szinaynak a pénzt. Kínos volna ez a közvetlen jótékonykodás mind a kettőjük részére. Inkább elküldi az inasával. De akkor néhány sort is kell írni a küldemény mellé. Leült és elővett még egy levélpapírt:

»Drága Barátnóm, kimondhatatlan fájdalommal és részvétellel érzem én is a maga szerencsétlenségét. Az Isten óvja meg minden további megpróbáltatástól. Ha rajtam múlt volna, ha tehetném, magát is, a drága kis gyermekeit is egész életére szeretném biztosítani, de hiába, csak ezzel a csekélységgel bírok pillanatnyilag a segítségére sietni. De mindig számíthat rám. Köszönöm, hogy ilyen nyílt lélekkel jött hozzám s hogy még mindig a barátjának tekint. A mellékelt csomagban tízezer pengő van, boldog volnék, ha nem ilyen kegyetlen véletlen folytán lett volna alkalmam megmutatni szolgálatkésztségemet és hódolatomat. Mindig a maga igaz, jóbarátja Gábor.«

Még egyszer átfutotta a sorokat s úgy találta, hogy elég meleg és baráti hangon próbálta enyhíteni az ajándékozás megalázó és keserves tényét.

Borítékért nyúlt, kivett a mappából kettőt, egyet megcímezett Klárikának, egyet pedig Szinaynak. Aztán a leveleket leragasztotta és becsengette az inast.

- Az egyiket postára adod... éppen útba esik... a másikat pedig elviszed ezzel a csomaggal együtt. Vigyázz, pénz van a csomagban. Csak magának a címzettnek add át a csomagot.

Az inas elment. Gábor is fogta a kalapját és botját, lement az utcára, megállított egy arra cirkáló gépkocsit és felment a miniszterelnökségre, hogy a választás ügyében az államtitkárral tanácskozzék. Onnan az államtitkárral együtt elment ebédelni és csak este tíz órakor ért vissza haza.

Az inas jelentette, hogy Szinay Gyuláné nagyságos asszony már több ízben kereste telefonon.

Felhívta az asszonyt. Az asszony megköszönte a pénzt, de azt is közölte vele, hogy a csomaggal egybekötött borítékban - bizonyára tévedésből - egy Klárikának szóló levelet talált. Küldjön el érte.

Gábor szíve körül megállott a vér. A levelet fölcserélve tette a borítékba! De hiszen ez örjítő, égbekiáltó, pokoli szerencsétlenség!

Nyomban elküldte az inast a postára. Telefonált a postaigazgatóságnak, a kereskedelemügyi államtitkárnak, a vasúti pályaudvar főnökségének, hogyan lehetne útjában elcsípni Klárika levelét, amelybe a Szinaynéhoz intézett levél csúszott bele?

Sehogy sem.

A levelet a gyorsvonat már délután három órakor elvitte Fiúme felé...

Gábor nyomban elhatározta, hogy ő is elutazik és felkeresi Klárát. A legközelebbi vonat csak holnap délután három órakor indul és holnapután reggel lesz Fiúmében.

VIII.

Gábor három napig maradt Abbáziában. Amikor elbúcsúzott, mind a ketten úgy érezték, hogy nem tudnak egymás nélkül élni. Klárka félénken és könnyes szemmel nézett Rickenburg Lujza császári és királyi alapítványi hölgy szigorú arcába.

- Édes Lujza néni, szeretne maga engem boldoggá tenni?

- Nos? - kérdezte az alapítványi hölgy. - Félek, hogy abból megint valami ostobaság sül ki.

- Igen, - felelte Klárka alázatosan.

- Kivele!

- Énnekem már nincs semmi bajom - szepegte Klárka ijedten.

- Nem is volt, - harsogott a dáma.

- Na látja, akkor igazán semmi sem akadályozza, hogy boldoggá tegyen.

- Haza akarsz menni, - jelentette ki Lujza tante lenézéssel. - Ismerlek. Gábor után szaladsz. Eredj. Mind a ketten ostobák vagytok.

...Így ért véget Klárka abbáziai kúrája. Egy óra múlva már a hajón ültek és délután három órakor már a gyorsvonat fülkéjében beszélgettek arról, hogy többé egy napra sem hagyják el egymást.

- Látod, a véletlen, amely annyi boldogságot adott nekem, most majdnem mindent visszavett egy durva szeszélyével, - szaladt ki a száján a fülkében.

Gábor mosolygott.

- És mégsem véletlen...

Klárka arca hirtelen elkomorodott.

- Nemcsak a Szinayné leveléről van szó. A véletlen nagy, hatalmas, gonosz, örült szerepe már korábban megkezdődött.

Gábor meglepődve nézett az asszony könnyes szemébe.

- Mi az, te sírsz?

- Nem sírok... de valamit el kell mondanom.

- Nos?

- De félek.

- Mitől?

- Hogy megharagszol rám!

Gábor homloka mély ráncokba borult.

- Vétkeztél ellenem?

Klárka a fejét rázta és megragadta Gábor kezét.

- Szeretsz? - kérdezte esengve.

- Most nem arról van szó. Beszélj.

Klárrika egészen odabújt az ura mellére és elkezdett beszélni:

- Tudod-e, hogy itt Abbáziában kivel találkoztam?

- Tudom - felelt komoran a férfi.

Klárrika nem csodálkozott azon, hogy Gábor kitalálta. Sőt örült neki. Valamivel vidámabban folytatta:

- És nem gondolsz rólam rosszat?

- Nem.

- Miért nem? - kérdezte gyerekes kacérsággal.

- Mert ha gondolnék, akkor már kidobtalak volna a kocsni ablakából.

Klárrika boldogan nevetett.

- De most hallgasd végig. Az ember életét mégis a véletlen kormányozza.

- Nem.

- De igen. Hát így volt. A Stefánia-szálló halljában, ahogy megérkeztünk, éppen egy magas, karcsú, sportruhás gentleman osztotta a borraivalókat s így a személyzet alig hederített ránk. Ő volt. Igen. A báró. Éppen Fiúméba készült, hogy Bécsbe utazzék. Észrevett, köszönt s elmondta, hogy két napja lopja itt a napot, halálra únta magát s most dühösen összecsomagolt, hogy itthagya ezt a szörnyű homoksivatagot.

- És neked nem jutott eszedbe, hogy én megtiltottam? - kérdezte a férfi.

Klárrika megszeppent.

- De igen. Csakhogy ez nem rajtam múlt. Nem is volt módomban ezt a találkozást elhárítani. Megvallom, hogy a szívem összeszorult. Milyen szerencse, hogy ez a fickó éppen indulóban van! Mi történt volna, hogyha ez itt lakik s kénytelen vagyok megírni neked, hogy ki van a társaságomban? Vagy talán eltitkoltam volna? Olyan ijedség fogott el erre a gondolatra, hogy a lélekzetem elállt.

- De azért szóba álltál velem.

- A báró köszönt, mi felmentünk a lakosztályunkba.

- És mikor láttad újra?

- Este vacsoránál vakító eleganciával, nevetve, rózsásan, fiatalos hetykeséggel megjelent az asztalunknál. Ő. Igen. A báró. Engem kellemetlenül lepett meg a dolog. Nem is tudtam eltitkolni, hogy a jelenléte idegessé tesz. Megkérdeztem tőle: Mi az, hát maga nem utazott el? - Nem vagyok örült, - kacagott léhán és mégis gyermekes kedvességgel. - Most már ez a földkerekség leggyönyörűbb pontja.

- És maga? - kérdezte a férj most már rideg magázással.

- Éreztem, hogy tennem kellene valamit. Talán meg kellett volna kérnem, hogy éppen énrám való tekintettel utazzék tovább. Tanácsot kértem Lujza nénitől. Ő császári és királyi alapítványi hölgy, komoly és erkölcsös és szigorú ítéletű. A tante tiltakozott az ellen, hogy elküldjem a bárót. - Ezzel - mondta - csak magadat aláznád meg, mert beismernéd, hogy hitvesi hűséged a báró mellett nincs biztonságban, másrészt pedig Gábort is nevetségessé tennéd a féltékenységeddel. - Tehát mit tegyek? - kérdeztem a nénit. - Semmit. - Megírjam Gábornak? - Felesle-

ges aggodalmakat okoznál neki. - De ha a báró tolakodó lesz? - Majd elveszük a kedvét ökelmének.

Gábor arca fokonyként halványabbá lett.

- El tudták venni? - kérdezte gépiesen.

- Nem tudtuk elvenni. Olyan zárkózottak és ridegek voltunk, mint amilyen csak egy császári és királyi alapítványi dáma tud lenni. Hiába. A báró szeretetreméltó és szemtelen volt és folyton körülöttünk csapta a szelet.

- És egyéb semmi?

Kláríka vakmerően nézett Gábor szemébe.

- Két nap múlva már levelet kaptam tőle, amelyben leánykori nevemen szólított és arra kért, hogy függetlenítsem valahogy magam a vén Stiftsdámától. (Így írta és én ezért nem mertem szólni a levélről.) Másnap éreztettem vele, hogy neheztelek rá. Egy pillanatra négy szemközt maradtunk. Majdnem sírva fakadt és úgy kért bocsánatot. Egyébként kilátásba helyezte, hogy főbelövi magát. - Azt ne tegye, - mondtam én, - de utazzék el innen. Megígérte. De nem ment. Ellenben többé soha nem csatlakozott hozzánk, csak a távolból kísért szüntelen epedő tekintetével.

- És énám nem gondoltál? - kérdezte Gábor kissé megenyhülve.

- Tőled mindennap kaptam levelet. Rövid, komor, majdnem rideg levelek voltak, távirati stílusban tartott jelentések apa, anya és a saját egészségéről, és arról, hogy egy nagyobb bérlet megszerzésén fáradozol, amely óriási jövedelemmel kecsegtet. Az egyik levedben azt írtad, hogy húszéves bérlet után reményed van arra, hogy a nyolcezer holdas uradalmat készpénzen megvásároljad. Te akkor már hatvanéves leszel, de én csak negyvennégy, te csak az én kedvemért verejtékezel és a gyermekeinkért, ha az Isten teljesítené a leghőbb vágyadat. Ilyen hangja volt a leveleidnek, csak a befejezés árulta el a szerelmes férfit: Nem tudok nélküled élni, Gyönyörüm!

Gábor elpirult, Kláríka észrevette ezt és megcsókolta Gábort. Aztán folytatta:

- Nagyon boldoggá tettek ezek a levelek, de a hatodik levél olyan volt, hogy megállt tőle a szívem dobogása.

Gábor ijedten közbeszólt.

- Erről ne beszéljünk.

- Pedig beszélünk kell - nevetett Kláríka. - Lujzának nem mertem szólni. Szégyeltem magam. Azt hittem, hogy az egész világ nevetni fog rajtam, a meggyalázott, nyomorult asszonyon. Végigvágтам magam az ágyamon és keservesen sírtam. Nem. Zokogtam és sikoltoztam. Átkoztam magamat és téged. Még a szegény szüleimet is megátkoztam, hogy miért erőltettek hozzád és miért nem engedték meg, hogy a báró felesége legyek.

- A báró! - szólalt meg Gábor.

- Igen. A báró. Elvakult dühömben felhördültem erre a gondolatra. A báró! A báró szeret és boldog lenne, ha el tudna választani tőled és el tudna venni feleségül. Oh Istenem, milyen hatalmas bosszú, milyen édes elégtétel volna és milyen rettentő büntetés neked.

- Elment az eszed? - riadt fel Gábor és karjával ellökte magától Kláríkat.

Kláríka is indulatba jött. Felizgatta a fájdalom emléke.

- Nem gondolkodtam egy pillanatig sem. Levélpapírt, tollat! Leültem és írtam: - Andor! A magáé vagyok. Gábor ellen megindítom a válópört és a felesége leszek! Gyűlölöm Gábort és szeretem magát. - Itt egy kicsit meghűlt bennem a vér. Istenem, mi lesz, ha erre a levélre Andor felrohan hozzám és... hiszen még Gábor felesége vagyok és irtózom a házasságtöréstől! És én nem a szeretője, de a felesége akarok lenni a bárónak... Néhány percig küzdöttem magammal, aztán így folytattam: - Andor! A hírnevemre azonban vigyáznom kell, most még jobban mint eddig. Ezért arra kérem, azonnal hagyja el Abbáziát, hogy ne kompromittáljon. Menjen haza Bécsbe, ott már várni fogja a második levelem.

Gábor halálsápadtan nézett a feleségére.

- És elküldted neki?

- Igen, ez így kifogástalan - gondoltam magamban s a levelet elküldtem a szálloda groomjával. Aztán újra végigvágódtam az ágyon és keservesen sírtam.

- Szerencsétlen gyermek! Te gyalázatba döntötted magadat - hördült fel a férj.

Klárka izgatottan folytatta a vallomást:

- Egy óra múlva megszólalt a telefon. A báró volt. Azt mondta, hogy úgy tesz, ahogy én kívánom. Már be is csomagolt, az autó itt várja a szálloda előtt, ha boldoggá akarom tenni, álljak az ablakhoz és lobogtassam meg a fátylamat...

- És te válaszoltál.

- Én semmit sem tudtam válaszolni. A torkomat elszorította valami rettenetes érzés: a fájdalom, a bosszúvágy és a lelkiismeretfurdalás kétségbeesése.

- Nem csaptad földhöz a telefonkagylót?

- A báró könyörgött, hogy feleljek valamit, én pedig belezokogtam a telefonba és letettem a kagylót.

- Gyalázat!

- A báró elutazott.

- És?

- Egy óra múlva pedig megérkezettél te.

- Igen.

- Ahogy komoly, szomorú és férfias arcodat megláttam, egyszerre elzékenyültem. Rettenően fáj, kimondhatatlanul szenvedek azóta... Emlékszel, ez volt a köszöntésed és láttam, hogy szemed sarkából egy könnycsepp gurult alá. Irtózatos az, amikor egy meglett, erős férfi könnyezik. Egyszerre elmúlt minden haragom és minden bosszúvágyam. Abban a pillanatban mintha az Isten kicserélte volna a lelkemet. Aztán te elmondtad a dolgot... és minden rendbejött. A válladra borultam és sírtam, mint egy gyerek. Este együtt mentünk le az étkezőbe. A lépcsőn megjegyezted: Tudod-e szívem, hogy én ma vagy holnap mindenképpen megleptelek volna? Hirtelen valami bizonytalan, sejtésszerű félelem fogott el s hebegve kérdeztem: Hát nem a levél miatt jöttél?

- Nem emlékszem rá.

- Csak azt mondtad, hogy hát igen... azért rohantam az első vonattal, hogy megnyugtassalak... de egyébként is szándékomban volt... talán holnap... vagy legkésőbb holnapután...

- Igaz.

- Egyszerre eszembe jutott, hogy tegyük fel: te nem cseréled ki a leveleket... a báró itt settenkedik körülöttem, te meglepetésszerűen bejössz és meglátod a bárót... szentséges Ég! Azt hihetted volna, hogy Andort én hívtam ide... akkor egy nyomorult véletlen folytán örökre vége lett volna a boldogságomnak. Nem igaz, Gábor?

Gábor nem felelt. Klárka izgatottan mesélte tovább:

- Akkor aztán hálát adtam az Istennek azért a másik véletlenért, hogy te kicserélted a két levelet. Ennek a véletlennek köszönhetem, hogy te Andort nem találtad itt. Ezek egy pillanat alatt jutottak eszembe s közben belekapaszzkodtam a karodba, hogy le ne szédüljek a lépcsőn.

- És a báró levele?

- Várj csak, hadd mondjam el sorjába a dolgot. Mikor leértünk a hallba s a portás megpillantott, a kulcsos rekeszemből két levelet vett ki s alázatos meggörnyedéssel nyújtotta felém.

- Láttam - szólt közbe Gábor.

- Tudom. Észrevettem. És egyetlen szempillantással megismertem a felső levél nagy, kusza, hegyes betűit. Igen, a felső volt a báró levele, bizonyos, hogy abban részletesen válaszol az enyémre. Tisztán láttam, hogy két levél van a portás kezében, két egyforma, nagyalakú boríték, olyanforma, mint a tied, Gábor. Lehet, - gondoltam - hogy az alsó csakugyan tőled van. De mindez a legirtózatosabb borzalom, kétségbeesés és önutálat halálos dermedtségén keresztül cikázott át a lelkemen és öntudatlanul, mintegy az életöszton reflexével, a leveleket gyorsan becsúszattam a retikulómba.

- Láttam - ismételte Gábor gépiesen.

- Tudom.

- Ebéd alatt megkérdeztem tőled, hogy kitől van leveled.

- Igen. Nekem akkor már körülbelül mindegy volt, hogy mi történik velem. Csendesen vártam, hogy mi következik. Egyszerre csak, nem tudom mi sugallta, milyen megszállottság hatása alatt jutott az eszembe, de bátran és egykedvűen azt feleltem: tőled.

- És meg is mutattad.

- Igen. Belenyúltam a retikulómba. Nem emlékszem rá, hogy a két levelet hogyan dugtam a táskámba, címezéssel felül, vagy megfordítva. Kinyitni nem mertem, mert féltem, hogy odapillantasz és meglátod az idegen írást. Lehúnytam a szemem és vaktában kihúztam az egyik levelet. Aztán elfordítottam az arcomat és a levelet odatettem eléd. Nem csodáltam volna, ha ez alatt a pillanat alatt megöszülök. Nem csodáltam, sőt nem is bántam volna, ha agyvérzést kapok és holtan esem le a székről. Ez volt az a pillanat, amikor robogó vonat száguld keresztül az ember testén és az illető tudja, hogy a vonat kerekei halálra gázolják.

- Csakugyan az én levelem volt.

- Igen, a te leveled volt. Azt hittem, hogy meg kell halnom s most egy csoda hirtelen visszaadta az életemet. És azt hittem, hogy abba a boldogságba is rögtön belehalok. De nem. Egyszerre visszanyertem az öntudatomat és egy pillanat alatt a magam ura voltam. Az ember nyomban természetesnek találja, hogyha szerencséje van.

Klárka zokogva borult az ura vállára.

- No, most meggyóntam neked. Most olyan könnyű a szívem és olyan boldog vagyok. Szeretsz? - kérdezte a könnyein keresztül.

Gábor megsimogatta az asszony könnyektől nedves, forró arcát.

- Várj csak. Ezt nevezted te véletlennek?

- Hát mi ez, ha nem az?

- Igaz, véletlen, apró kis játéka a sorsnak. De a véletlen még nem elég ahhoz, hogy tiszták maradjunk és boldogok legyünk.

Klárrika kérdőleg nézett az ura komoly szemei közé.

- Hogy érted ezt, Gábor?

Gábor aggodalmas hangon kérdezte:

- Megvan a levél?

- Meg.

- Mutasd.

Klári odaadta Gábornak a báró levelét. Gábor megkönnyebbülten, diadalmasan, boldogan felujjongott.

- Látod, és mégsem a véletlen kormányozza a mi életünket.

- Miért mondod ezt?

- Mert a levelet nem bontottad fel. Ez már nem a véletlen műve. Ez azt mutatja, hogy először is nem voltál kíváncsi arra, hogy mit ír a báró, másodsor, mert nem volt félni való olyan célzásoktól, amelyek miatt nekem meg kellett volna hogy gyűlöljek téged. Ez mégsem véletlen, - ismételte boldogan Gábor és felszakította a báró levelét.

- Olvasd.

Klári felbontotta. Együgyű és bárgyú védekezés volt a házasság ellen... Egyéb semmi. És a levél hangja is olyan, amelyből kiviláglik, hogy Klárrika nem vétkezett a hűség és a tisztaság ellen...

- Ez mégsem a véletlen műve volt - mondta csendesen a férfi és karjaiba zárta könnyező, nevető-síró szerelmes asszonyát.

-&-